

3. Гончаренко, І.В. Регулювання територіально-економічних процесів [Текст] / І. В. Гончаренко // Тези доповідей Причорноморської регіональної науково-практичної конференції професорсько-викладацького складу (15-17 квітня 2009р.). — Миколаїв : МДАУ, 2009. — С. 40-43

4. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" від 21 травня 1997 р. № 280/97 // ВВР України. – 1997. – № 24. – Ст. 2.

5. Серьогін С.М. Теоретичні засади та основні напрями реформування місцевого самоврядування й децентралізації влади в Україні / С.М. Серьогін, Н.Т. Гончарук // Аспекти публічного управління. - 2015. - №4. - С. 111-120

Орел В.С.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»*

Славкова А.А.

*кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри фінансів*

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У СТРУКТУРІ ПУБЛІЧНИХ ДОХОДІВ

В умовах нестабільності національної економічної системи виникає необхідність реформування фінансової сфери, що при грамотному підході сприятиме формуванню стратегічних важелів управління сферою публічних фінансів для встановлення нових цілей і напрямків досягнення соціально-економічного прогресу та забезпечення ефективного розвитку українського суспільства.

Публічні фінанси – система економічних відносин, що виникають у процесі формування, розподілу та використання грошових фондів, необхідних для виконання завдань та функцій держави, органів місцевого самоврядування, інших фондів, визначених державою публічними, та необхідних для забезпечення та задоволення суспільних потреб, а також пов'язані зі здійсненням контролю за ефективним і цільовим використанням цих фондів коштів [1].

Про структуру публічних фінансів в Україні можна довідатися із Закону України «Про відкритість використання публічних коштів» (№183 – VIII), який був ухвалений Верховною радою України 11.02.2015 р. Відповідно до цього закону до публічних коштів належать: кошти Державного бюджету України та місцевих бюджетів, кредитні ресурси, надані під державні та місцеві гарантії, кошти НБУ та інших державних банків, державних цільових коштів, Пенсійного фонду та фондів загальнообов'язкового соціального страхування, а також кошти суб'єктів господарювання державної та комунальної власності, отримані ними від їхньої господарської діяльності [2]. Варто зазначити, що структурну будову публічних фінансів розглядають як у широкому, так і у вузькому значеннях. Більш поширеним є вузьке значення і публічні фінанси при цьому розглядаються як сукупність державних і місцевих фінансів, в організації яких домінують принципи автономності і незалежності. У широкому сенсі до структури публічних фінансів включають «фінансову діяльність усіх різновидів публічних союзів – держави, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, а на глобальному рівні також міжнародних організацій і фінансових інституцій» [3, с.125].

Публічні фінанси включають дві основні складові – публічні доходи та публічні видатки. Публічними доходами вважаються врегульовані нормами фінансового права доходи, які спрямовуються суб'єктами публічної влади на реалізацію завдань і функцій держави, органів місцевого самоврядування та задоволення публічного інтересу, шляхом здійснення публічних видатків. Публічні доходи передбачають формування механізмів, що забезпечують реалізацію функцій та завдань держави, територіальних громад. Система публічних доходів характеризується акумуляцією грошових коштів в різноманітних формах, в залежності від рівня і мети адміністративно-територіального утворення. Враховуючи це, дуже важливо розмежовувати різноманітні види публічних

доходів, виходити із формування і забезпечення раціонального механізму співвідношення доходів держави, доходів Державного бюджету, доходів місцевих бюджетів, податків, зборів (обов'язкових платежів).

Однією із найбільш вагомих категорій поняття «публічні доходи» є податок, зокрема податок на доходи фізичних осіб (ПДФО). Він є загальнодержавним податком, однак виступає джерелом формування доходної частини як державного, так і місцевих бюджетів відповідно до порядку розподілу, визначеному Бюджетним кодексом України. Важливість ПДФО як складової публічних доходів полягає в тому, що він охоплює всю сферу публічних фінансів (державні фінанси, фінанси місцевого самоврядування, державні цільові фонди).

Динамічний розвиток податкової системи, зростання ролі податкових платежів у структурі публічних доходів – ці та інші фактори спонукають до переоцінки місця податків в системі публічних фінансів.

ПДФО можна віднести до так званих вмонтованих економічних стабілізаторів, оскільки його зміна залежить від зміни ВВП. Тобто дію цього податку засновано на його об'єктивній властивості зростати у період економічного піднесення значнішими темпами, ніж збільшуються доходи його платників, а в період економічного спаду зменшуватись повільніше, ніж особисті доходи, що має вагомий вплив на формування доходної бази бюджетів держави.

У 2011–2014 рр. більше 70% податкових надходжень місцевих бюджетів та більше 60% сукупних доходів місцевих бюджетів формувались за рахунок надходжень ПДФО, а тому важливо оцінити вплив податкових новацій у частині ПДФО на доходи місцевих бюджетів.

Реформа децентралізації внесла певні корективи щодо розподілу ПДФО до бюджетів різних рівнів. З 2015 року змінено єдині нормативи відррахування ПДФО за бюджетами кожного рівня – 25% зібраного на території податку йде до державного бюджету, 15% – до обласних бюджетів, 60% – до бюджетів міст обласного та районного значення, об'єднаних громад. Окремо слід зазначити, що розподіл ПДФО у місті Київ відбувається таким чином: 60% надходить до державного бюджету, 40% – до бюджету самого міста.

За останні шість років частка ПДФО у структурі доходів Зведеного бюджету України коливається в межах 15–18%, що свідчить про фіскальний потенціал даного податку на відміну від податку на прибуток підприємств та податку на додану вартість, відповідні показники яких мають тенденцію до зниження (див.табл.1).

Як показують дані таблиці, показники надходжень від ПДФО у частці Зведеного бюджету змінилися не дуже суттєво. Проведення реформи децентралізації сприяло значному приросту суми надходжень ПДФО до Державного бюджету, що збільшило частку даного податку з 2,04% у 2012 році до 9,85% у 2017 році. Паралельно реформа децентралізації призвела до значного скорочення частки ПДФО у доходах місцевих бюджетів з 70,28% у 2014 році до 48,28 у 2016 році. Вважаємо, що дані зміни породжують невідповідність між ідеєю децентралізації, що передбачає підвищення фінансової спроможності місцевих бюджетів та централізації ПДФО, що відбувається в останні декілька років. Ці зміни були проведені задля усунення у нерівномірності розподілу даного податку між великими та малими населеними пунктами. Проте централізація та перерозподіл даного податку є не єдиним варіантом усунення даної нерівномірності у його розподілі.

Як показують дані таблиці 1, показники надходжень від ПДФО у частці Зведеного бюджету змінилися не дуже суттєво. Проведення реформи децентралізації сприяло значному приросту суми надходжень ПДФО до Державного бюджету, що збільшило частку даного податку з 2,04% у 2012 році до 9,85% у 2017 році. Паралельно реформа децентралізації призвела до значного скорочення частки ПДФО у доходах місцевих

бюджетів з 70,28% у 2014 році до 48,28 у 2016 році. Вважаємо, що дані зміни породжують невідповідність між ідеєю децентралізації, що передбачає підвищення фінансової спроможності місцевих бюджетів та централізації ПДФО, що відбувається в останні декілька років. Ці зміни були проведені задля усунення у нерівномірності розподілу даного податку між великими та малими населеними пунктами. Проте централізація та перерозподіл даного податку є не єдиним варіантом усунення даної нерівномірності у його розподілі.

На нашу думку, в українських реаліях, що передбачають централізацію ПДФО з метою більш рівномірного його розподілу між бюджетами другого рівня не розкритою залишається стимулююча функція даного податку. В розвинених європейських країнах даний податок спрямовується до місцевого бюджету, за місцем реєстрації особи. Враховуючи ці реалії кожна громада зацікавлена у збільшенні кількості зареєстрованих осіб саме в своєму регіоні, оскільки це впливає на зростання місцевого бюджету. В даному випадку стимулююча функція проявляється у створенні додаткових переваг для кожного індивіда залишатися зареєстрованим саме в цьому регіоні. Яскравим прикладом стимулюючої функції податку на доходи фізичних осіб є введення безкоштовного проїзду в громадського транспорту для зареєстрованих жителів міста Таллін, що збільшило кількість зареєстрованих осіб в даному місті та призвело до приросту доходів бюджету в розмірі більшому за витрати на проведення даних заходів.

Таблиця 1

ДИНАМІКА НАХОДЖЕНЬ ПДФО ДО БЮДЖЕТІВ У 2012-2017 РОКАХ

Показники	Роки					
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ПДФО,млн.грн	68 092	72 151	75 203	99 983	138 782	181 228
в тому числі:						
ПДФО до державного бюджету, млн. грн	7 026	7 565	12 646	45 062	59 810	77 178
ПДФО до місцевих бюджетів, млн. грн.	61 066	64 586	62 557	54 921	78 971	104 051
Доходи зведеного бюджету,млн. грн.	432 944	429 986	443 983	652 031	782 748	997 817
Доходи державного бюджету, млн. грн.	344 711	337 618	354 966	531 551	612 103	783 817
Доходи місцевих бюджетів, млн. грн.	88 232	92 368	89 017	120 480	170 645	214 000
Темп приросту ПДФО,%	13,06	5,96	4,23	32,95	38,81	30,58
Частка ПДФО у доходах зведеного бюджету,%	15,73	16,78	16,94	15,33	17,73	18,16
Частка ПДФО у доходах державного бюджету,%	2,04	2,24	3,56	8,48	9,77	9,85
Частка ПДФО у доходах місцевих бюджетів,%	69,21	69,92	70,28	45,59	46,28	48,62

Джерело: складено на основі даних [4]

Тому вважаємо за доцільне змінити розподіл даного податку між рівнями бюджетної системи задля надання фінансового ресурсу місцевим громадам, а також, з метою реалізації стимулюючого ефекту від ведення європейської системи розподілу податку на доходи фізичних осіб між громадами. В свою чергу, направлення ПДФО напряму до місцевого бюджету зробить місцеві громади більш незалежними від центру, що сприятиме їх розвитку, незалежно від політичної ситуації.

Отже, податок на доходи фізичних осіб є найбільш дієвою формою взаємозв'язку між державою, органами місцевого самоврядування та її громадянами, що здійснюється на основі примусового обов'язкового вилучення частини доходу останніх для створення

грошових фондів органів місцевого самоврядування з метою виконання поставлених перед ними функцій. Основними факторами впливу на надходження ПДФО до бюджетів є економічний розвиток як певного міста, так і України в цілому, що визначає рівень доходів населення, а отже формує базу оподаткування. Податок з доходів фізичних осіб є одним із найважливіших правових і фінансових інструментів публічних фінансів, за допомогою яких держава забезпечує себе необхідними ресурсами для фінансування різних видів суспільної діяльності. Реформа децентралізації передбачає значні зміни у структурі публічних фінансів, що на сьогоднішній день ще не відбулися. Відтак, наявні на сьогодні проблеми у системі публічних фінансів, а саме недостатність фінансових ресурсів у місцевих бюджетах, зумовлюють перспективи подальших досліджень щодо вдосконалення механізму оподаткування доходів фізичних осіб як важливого джерела надходжень.

Література:

1. Березовська С. В. Публічні фінанси: поняття і суть [Електронний ресурс] / С. В. Березовська. – 2013. – Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/7362/Березовська%20Публ.%20фін.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
2. Закон України «Про відкритість використання публічних коштів». Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/183-19>
3. Опарін В.М. Публічні фінанси: генеза, теоретичні колізії та практична концептуалізація / В.М.Опарін, В.М.Федосов, П.І.Юхименко // Фінанси України. – 2017. – № 2. – С. 110-128.
4. Бюджет України [Електронний ресурс] // Ціна держави – Режим доступу: <http://cost.ua/>

Павлюк А.П.

«Державний фінансовий менеджмент», 5 курс

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Науковий керівник – д.е.н., професор кафедри фінансів Бураченко А. Є.

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА РЕФОРМА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Основою реформування державного управління стала децентралізація, перерозподіл повноважень між гілками влади, зміна у відносинах між громадянами і владою. Питання децентралізації виходять на перший план в умовах кризового періоду розвитку української державності, оскільки саме цей процес є однією з базових умов незалежної й ефективної діяльності органів місцевої влади.

У науці державного управління поняття «децентралізація» вживається у двох розуміннях – широкому та вузькому. Мова може йти, по-перше, про процес розподілу влади, передачу частини функцій від центру до периферії, а по-друге, про певну систему взаємовідносин між державою й адміністративно-територіальними одиницями.

Децентралізація полягає в передачі прав на прийняття рішень не просто представникам центральної влади, а органам, які не перебувають в ієрархічній підпорядкованості центральним органам влади й найчастіше обираються зацікавленими громадянами. Спільним для деконцентрації та децентралізації є той факт, що повноваження на прийняття важливих рішень вилучаються в центральній владі і здійснюються на місцях. Однак їх політичне і практичне значення досить різне.

Поняття «децентралізація влади в системі державного управління» відображає цілеспрямований процес, орієнтований на покращання державного управління, включає в себе переміщення від вищих до нижчих рівнів органів державної влади й місцевого самоврядування [2, с. 452].

Перехід до децентралізації – «глобальний зсув влади», що звільняє індивіда від державної опіки та дає можливість будувати демократію знизу догори. Демократія передбачає наявність зворотного зв'язку між владою і громадянином, тобто люди повинні бути поінформовані про всі дії та рішення влади, а влада – про реальні потреби